

VII.5600.13.2018.AMB

**Pan
Stanisław Gogacz
Przewodniczący Komisji
Ustawodawczej
Senat RP**

Szanowny Panie Przewodniczący

W nawiązaniu do pisma z dnia 7 grudnia br. (znak: BPS.DKS.KU.0401.43.2018), zawierającego prośbę o zaopiniowanie projektu ustawy o zmianie ustawy *o zawodach lekarza i lekarza dentystry, ustawy o diagnostyce laboratoryjnej oraz ustawy o zawodach pielęgniarki i położnej* (druk senacki nr 1034; dalej jako: projekt), działając na podstawie art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. *o Rzeczniku Praw Obywatelskich* (Dz. U. z 2018 r., poz. 2179), Rzecznik pragnie przedstawić następujące uwagi.

W pierwszej kolejności odnosząc się do art. 1 i art. 3 projektowanej ustawy, które przewidują zmiany dotyczące podmiotu, jaki ma mieć obowiązek poinformowania pacjenta o miejscu, w którym będzie mógł uzyskać świadczenie zdrowotne w przypadku, gdy lekarz odmówi jego udzielenia z powołaniem się na klauzulę sumienia oraz analogicznych przepisów dotyczących pielęgniarek i położnych, **pragnę pozytywnie ocenić to rozwiązanie, podziękować za tę inicjatywę i wskazać, że odpowiada ono wielokrotnie w przeszłości zgłaszanym przez Rzecznika Praw Obywatelskich postulatom¹**. Uważam, że przyjęcie tych rozwiązań nie tylko stanowić będzie wykonanie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 7 października 2015, sygn. akt. K 12/14, ale przede wszystkim przyczyni się do pełniejszego poszanowania praw pacjentów.

¹ Sprawa prowadzona pod sygnaturą: VII.812.5.2014.

Pewne wątpliwości budzić może jednak art. 2 projektowanej ustawy, przewidujący wprowadzenie klauzuli sumienia w ustawie z dnia 27 lipca 2001 r. o *diagnostyce laboratoryjnej* (Dz. U. z 2016 r., poz. 2245 ze zm.). W uzasadnieniu projektu nie podano żadnych argumentów przemawiających za tezą, że diagnosta laboratoryjny jest zawodem eksponowanym na konflikt sumienia i w związku z tym, a także uwzględniając konieczność poszanowania praw pacjentów, potrzebne jest wprowadzenie na poziomie ustawowym regulacji dotyczących klauzuli sumienia. Nie negując znaczenia wolności sumienia i wyznania oraz uzewnętrzniania swoich przekonań dla jednostki i uznając, że również diagnosta laboratoryjny powinien mieć możliwość postępowania zgodnie ze swoim światopoglądem, pragnę zauważyć, że z uzasadnienia projektu nie wynika, w jaki sposób wykonywanie zleconych badań przez diagnostę miałyby stanowić naruszenie tych konstytucyjnych wolności. Nawet bowiem przy przyjęciu, że klauzula sumienia ma charakter pierwotny, koniecznym jest wskazanie, jaka norma moralna, w tym przypadku norma moralna diagnosty, miałaby zostać naruszona poprzez wykonanie badania².

Warto też zauważyć, że związek między wykonaniem badania przez diagnostę a naruszeniem jego integralności moralnej musiałby być bezpośredni. Ze swojej istoty, klauzula sumienia obejmuje bowiem wykonywanie tylko takich działań, które „bezpośrednio godzą bądź stanowią bezpośredni i realne zagrożenie dla określonego dobra”³. W ocenie Rzecznika, podobnie jak „[p]rzyjmowanie od dostawców wyrobów medycznych i ich sprzedaż klientom aptek nie kojarzy się powszechnie z wartościami, które mogłyby być objęte klauzulą sumienia”⁴, tak też w przypadku diagnostów wykonujących zlecone przez lekarza badania trudno wskazać wartości mogące być naruszone w wyniku wykonywania zawodu.

Niezależnie od powyższego, pragnę zwrócić uwagę, że uzasadnienie projektu ustawy nie spełnia wymagań przewidzianych prawem⁵, w szczególności zaś nie zawiera wyjaśnienia potrzeby i celu wydania ustawy oraz przedstawienia rzeczywistego stanu

² Warto też zauważyć, że już obecnie diagnosta ma prawo odmówić wykonania zlecenia lekarskiego, jeżeli wykonanie tego zlecenia może zagrozić życiu lub zdrowiu pacjenta, chyba że po zwróceniu lekarzowi uwagi na wspomniane niebezpieczeństwo ten ostatni ponowi zlecenie na piśmie (art. 28 ustawy o *diagnostyce laboratoryjnej*).

³ Zob. stanowisko Komitetu Bioetyki przy Prezydium PAN w stanowisku nr 4/2013 z dnia 12 listopada 2013 roku, <http://www.bioetyka.pan.pl/index.php/stanowiska-i-opinie-komitetu-50/45-stanowiska-komitetu/110-stanowiska-komitetu-bioetyki-przy-prezydium-pan-nr-4-2013-z-dnia-12-listopada-2013-roku-w-sprawie-tzw-klauzuli-sumienia>, data dostępu: 18.12.2018 r.

⁴ Uzasadnienie projektu ustawy, pkt 5.

⁵ Art. 77 ust. 2 pkt 1 i 2 uchwały Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 23 listopada 1990 r. – *Regulamin Senatu*.

w dziedzinie, która ma być unormowana. Projektodawca przedstawił w uzasadnieniu jedynie ogólne uwagi dotyczące znaczenia klauzuli sumienia, przyczyn różnic w zakresie podmiotów informujących o świadczeniu, którego lekarz, pielęgniarka, położna bądź diagnosta odmówili wykonania oraz szczegółowe uzasadnienie, dlaczego nie proponuje wprowadzenia klauzuli sumienia w innych obszarach. W żadnym miejscu projektodawca nie odnosi się do istoty wprowadzenia klauzuli sumienia, w szczególności przyczyn tego rozwiązania, które może rodzić przedstawione wyżej w piśmie wątpliwości.

Mam nadzieję, że przedstawione uwagi Rzecznika Praw Obywatelskich zostaną wzięte w dalszych pracach nad ustawą. Pragnę bowiem powtórzyć, że w ocenie Rzecznika projekt, w szczególności zaś jego art. 1, po dokonaniu wskazanych wyżej zmian, powinien zostać przyjęty.

Z poważaniem

(Stanisław Trociuk)